

ז'וזף דדון

Papers & Family Album

Papers – הקונסוליה הכללית של צרפת בתל אביב

Family Album – "הלובי – מקום לאמנות", תל אביב

ז'וזף דדון נולד בעיר ניס שבצרפת בשנת 1975. בגיל שש היגר לישראל בעקבות החלטתה של אמו "לעשות עלייה", וגדל באופקים. הקשרים עם צרפת נותרו הדוקים, מאחר שהאם נהגה לבקר בה לעתים קרובות וגם דדון עצמו הרבה לנדוד בין שתי המדינות. התוצאה הייתה מעברים מנטליים בין שתי שפות, שתי השתייכויות, שתי תרבויות.

נדודים אלה עומדים במרכז שתי התערוכות החדשות של האמן. עבודתו, המשלבת צילום עם וידיאו, ציור ומיצב, עוסקת בניסוח שאלות על זהות ושוני, על גבולות – וחצייתם – בין מזרח למערב, בין מוקדי כוח לפריפריה ובין דמיון למציאות.

ז'וזף דדון, שהשתקע לאחרונה בפריז, הוזמן להציג בקונסוליה הכללית של צרפת ובלובי – מקום לאמנות. הוא צלל לתוך ארכיון התצלומים של אמו – אוסף מסמכים שנשמרו בתוך תיק המלווה את האמן מאז מותה ונותר סגור עד היום – והפך אותו לחומר גלם לביטויים אמנותיים חדשים. מסמכי הגירה ותצלומים משפחתיים היו לו נקודת מוצא לסדרת העבודות, החוזרות למחוזות ילדותו בצרפת ובישראל וסובבות סביב נקודת המפנה של העלייה לארץ.

זהו ניסיון להתחקות אחר ההקשר והתנאים של גלות אחרת, זו של ילדותו בישראל עם אמו. המסמכים בתיק אכן מגלים כמה רמזים על סיפורה של העלייה שהתרחשה בראשית שנות השמונים: מסמכי/טופסי הגירה, כרטיסי עלייה למטוס, תעודות מעבר ששימשו כדרכונים וגם תצלומים, בעיקר דיוקנאות (של דדון ושל אמו) – עדויות חלקיות לחיים קודמים.

ההזמנה להציג את התערוכה *Papers* במשכנה של הקונסוליה, מקום הנפקתם של תעודות זהות ודרכונים, עודדה את האמן, המתייחס תמיד לחלל שהוא מציג בו, "להעלות באוב" את המסמכים, להפוך אותם ליצירה פלסטית ולהדגיש הן את ההיבט הפואטי והן את ההיבט המנוכר שבהם. המסמכים הברוקרטיים הופכים לניירות ציור – נקודת מוצא לעבודה חומרית המובילה גם לחשיבה על עצם ההגירה: השפה, החוקים, הקודים וגם התנאים הכלכליים שלה. בתוך כך ניתן לזהות את העיסוק החברתי של אמן שגדל בפריפריה, הרחק מאידיאל "שיבת ציון", וחותר לצאת מ"מצב של מיעוט" (סינתיה פלרי).

גם אם מדובר כאן ב"עלייה" לישראל, הרי שזו בה בעת הגירה באשר היא. מסלול ההגירה של האם, שדדון משרטט בצורה מנוקדת בשלבים שונים: מאלג'יר למרסיי, ממרסיי לניס, מניס לאופקים. מסע ים תיכוני, המעורר גם באמן מחשבות על שורשיו המרובים.

מוטיב הפרח או הצמח נוכח מאוד ביצירותיו האחרונות של ז'וזף דדון. פרח קליל וחופשי הפרוש על פני טופס אישור מעבר, או צמחים שחורים וקוצניים היוצרים סדרת ציורים נפלאה. טכניקה זו חוזרת אצל האמן, המביא גם הפעם את כל העוצמה והיסודיות שבעבודתו. הסדרה מציעה מעין רשימת צמחים, סוג של עשבייה מצוירת, המתכתבת עם העשבייה המצולמת של קרל בלוספלדט ומתפרשת כשלל מצבים אפשריים, בהם יכולת לשהות יותר מאשר להשתרש ומציאת שיווי משקל בתוך הצחיחות של המדבר והמלחמה. ביצירה אחרת, סרט הווידיאו "עוף החול", עיקור השורשים מוחלט: האמן נמצא מעל הקרקע, תלוי אופקית/במאוזן מעל אדמה צהובה יבשה, רתום בחוזקה ובו בזמן מנותק לחלוטין מכל מאורע אפשרי. המסמך הופך לאישור לנוע, להתרומם, להיתלות.

התערוכה *Family Album*, המוצגת בלובי – מקום לאמנות, עוסקת בתצלומים משפחתיים מאותו תיק שדדון נושא עמו, המעידים על התקופה שקדמה למעבר לאופקים: נעוריה של האם באלג'יר וילדותו שלו בניס. לכאורה, ניכרת/נראית בהם הבנאליות שבכל האלבומים המשפחתיים מסוג זה. אולם כאן, כל תצלום שנמצא היה גזור או קרוע בצדדים. כך הוסרה/נמחקה אחת הדמויות – הגבר, האב – ונתרו בו רק האם והילד, כמו המדונה ובנה בייצוגים הנוצריים. אחדים מהתצלומים עיבד דדון בסיוע דיו, כדי להבליט את הגוף המצולם. באמצעות ההתערבות בתצלומים הוא תוהה על "מפעל ההסתרה": אפקט הנדידה, השפעת ההגירה שהופכת להתחלה חדשה, הרצון העז לחולל שינוי בחיים, העשוי לשלול את אלה הקודמים.

ז'וזף דדון חוקר תצלומים אלו ומנסה להתקרב לדמות האם ולאניגמטיות שלה. בדומה לרולאן בארת' מול תצלום אמו המנוחה, הוא "נכנע לדימוי, לדמיון". אבל בארת' מדבר גם על האלימות של הצילום ש"לעולם לא יענה על הביקוש של הזיכרון", ומכאן הצורך לחזור ולהמציא אותו, כפי שעושה דדון בדרך של התערבות. הוא משלב בין גישה תיעודית לארכיון ובין אסטרטגיות צורניות הבוראות את העולם מחדש, בונה לעצמו "מיתולוגיות אינדיווידואליות" – כפי שכינה זאת הרלד זימן – ועוסק, באמצעות סיפורו האישי, בחוויית ההגירה.